

ka Terblanche van NALN met kenmerkende deeglikheid saamgestel het.

'n Noukeurige leser sal hier en daar tikfoute of woordweglatings in die teks kan bespeur. Enkele foute is byvoorbeeld aangeteken op bladsye 9, 28, 40 (in die voetnoot), 138, 152 en 157 (in die bibliografie). Die voorkoms daarvan is egter gering genoeg om nie afbreuk te doen aan 'n andersins baie waardevolle huldigingsbundel vir hierdie besondere Afrikaanse skrywer en gewaardeerde vriend van baie mense nie.

Annette Jordaan

Universiteit van Pretoria, Pretoria

#### **Om 'n man te koop.**

Dalene Matthee. 2007. Kaapstad: Tafelberg. 286 pp. ISBN: 9-7806-2404-504-5.

"Haar oë is groen met donker spikkels en haar mond is 'n skeppie soet. Daar is 'n sfeer van tamheid om haar. Hoe gaan hy weet wat hy alles wil weet?" (171).

Dié reëls klink amper asof hulle tuis hoort binne die immer gewilde genre van die liefdesverhaal, moontlik selfs 'n liefdesverhaal in 'n tydskrif. Die rede? Dit is 'n liefdesverhaal én 'n tydskrifverhaal, oorspronklik op 14 Augustus 1974 in *Sarie Marais* gepubliseer met die titel "Soos 'n luit sonder snaar". Die verhaal is een van negentien kortverhale in die bundel *Om 'n man te koop* wat in 2007 by Tafelberg verskyn het.

Dalene Matthee se tydskrifverhale vir *Die Huisgenoot* en *Sarie Marais* dateer uit die sestig- en sewentigerjare, toe sy, volgens die beskrywing op die agterplat, as "jong moeder en tuisteskepper" op die platteland – Oudtshoorn, Darling en Graaff-Reinet – "haar hand gewaag het aan kortverhale" vir die tydskrifmark. Dié verhale dateer dus uit

'n nog vroeër tydperk as die romans *'n Huis vir Nadia* en *Petronella van Aarde, burgemeester* waarna die skryfster glo as haar "jeugmisdade" verwys het (ook soos op die agterplat).

Wat opval in die negentien verhale is die "stempel van gehalte" wat Dalene Matthee se werk toe reeds gekenmerk het. Dit is verbasend dat, selfs binne die groter konteks van die man-vrou-liefde, die skrywer daarin slaag om soveel verskillende fasette van menswees te belig: verlange, vervulling, eensaamheid, die ouderdom, die afrekening met die verlede, vergifnis, die belangrikheid van familieverbintenisse en gewoon die vreugde van menslike interaksie.

Die aantreklike voorblad wys twee hande wat op die oop palms vir die geliefde 'n takkie vars geplukte bloedrooi tamaties aanbied. Dit gee reeds vir die leser 'n leidraad dat dit in hierdie verhale nie net oor die geromantiseerde liefde handel nie, maar ook oor die warm, aardse, alledaagse manifestering van liefde in haar vele gedaantes.

In sommige gevalle oorheers die patos, soos in die eerste verhaal, "Die Woensdagmiddag van mevrou Retief", waar die leser kennis maak met Miriam Retief wat elke Woensdagmiddag in die haarskappersalon nie net haar hare laat versorg nie, maar vir die salonmense én vir haarself 'n leefwêreld buite die salon versin wat vir daardie enkele ure die waarheid word. "Mense agter mure" is 'n soms amper pynlike kyk op die ouerwordproses, en die vergeefse poging van 'n ouer vrou om 'n jong man – al is hy nie haar eggenoot of minnaar nie – aan haar verbind te hou wanneer daar 'n jong vrou op die toneel verskyn. "Die stoutse kind" bied op unieke wyse, in die opstel van 'n tienjarige dogter oor 'n trein, aan 'n gefrustreerde skooljuffrou onverwagse insig in die verskeurdheid van 'n kind wie se ma haar man en vier kinders – van wie die tienjarige die oudste is – verlaat het deur een aand met haar koffer

met die strêp om op die trein te klim en nie weer terug te kom nie.

Dan is daar ook verhale waarin Dalene Matthee se verkwiklike humorsin die botoon voer. Een lagwekkende situasie kry die leser in die eerste paragraaf van "'n Nommer wat pas", waar die verteller dit soos volg skets (175):

Ek het te midde van 'n krisis by my tant Lilla opgedaag: sy was besig om haar hond weg te jaag.

"En jy sit nie weer jou pote op my werf nie! Loop kry vir jou ander lêplek en bly daar ... Môre, Jacqueline. Hou bietjie oop daai hek ... Voertsek!" Sy tel 'n kluit op en gooi dit netjies agter die hond op die sementpaadjie vas.

Die rede? Die hond het 'n klein katjie wat tant Lilla spesiaal aangeskaf het om muise te vang, doodgebyt. Sy het nogal vooraf met die hond die saak bespreek, en toe doen hy nog steeds die gruwelike ding. En sy hou nie moordenaars in haar huis aan nie! Onnodig om te sê, vermurwe haar hart nog voor slaaptyd daardie aand, en word die sondaar maar weer binnegehooi.

Die titelverhaal, "Om 'n man te koop", is 'n uitstekende voorbeeld van die vermenging van humor en patos. 'n Ouerige alleenloper kuier aand vir aand by sy oujongnooi-buurvrou. Hulle luister na die nuus, die boekevat en die storie en daarna gaan maak sy koffie. Dit het die afgelope vier jaar 'n leefwyse geword, totdat die weduwee-flerie oorkant die straat op 'n dag 'n televisiestel koop en so vir Arnoldus na haar toe afrokkel vir die aandkuier. Uiteindelik is die spaarsamige oujongnooi maar verplig om vir haar ook 'n televisiestel te gaan koop om hom "terug te rokkel"!

Aanstellerige mense word ontmasker in "Vreemde uitnodiging" met sy satiriese slot, koppige mense kry 'n beurt in "Die harde klippe" terwyl 'n amper-tienderjarige se kwellings en begeertes raak uitgebeeld word in twee verhale rondom dieselfde hoof-

karakter, Hannatjie, naamlik "Om groot te word" en "Eendag is eendag".

En dan, getrou aan die wese van die tydskrifverhaal, is daar uiteraard dié verhale waarin die opwinding en onvergelykbaarheid van "ware liefde" as 't ware gehuldig word, verhale soos "Net voor die hael", "Mercurius se seun", "Soos 'n luit sonder snaar", "'n Nommer wat pas" en "'n Mens weet nooit".

'n Kritiese leser kan een of twee tekortkominge of foute in die tekste uitwys wat waarskynlik uit die oorspronklike tydskrifteks in die bundel "ingevoer" is. Een ooglopende fout kom voor in "'n Nommer wat pas". In die slottoneel waar dit blyk dat die belangrike nommer dertien, 'n sleutelgewe in die teks, per ongeluk omgeruil geraak het, word daar na die 31ste April verwys asof so 'n datum wel kan bestaan (190). In "Mense agter mure" is daar 'n taalfout in die sin: 'n Mens met te veel emosie maak swak romanskrywers (17). In dieselfde verhaal is daar ook onduidelikheid rondom die waarneming van die fokalisator (Willem-Adriaan) in die volgende toneel (24–25):

Hy praat hard en merk nie hoe Aletta haar stoel stadig agteruitrol nie, hoe haar houding verstram en haar oë iets uitstraal wat hy nie ken nie. Eers later sal hy onthou dat dit vrees was (my kursief).

'n Mens sou hier kon vra hoe dit dan moontlik is dat Willem-Adriaan iets in Aletta se oë kan lees wat hy nie ken nie, maar later as vrees eien, indien hy nie merk hoe sy haar rolstoel agteruitrol, hoe haar houding verstram en hoe haar oë iets uitstraal nie. Afgesien van sulke klein punte van kritiek bied hierdie saambundeling van die geliefde skrywer se tydskrifverhale ná haar dood egter 'n heerlike leeservaring en dra dit by tot die impak en veelsydigheid van haar besondere oeuvre.

Annette Jordaan

Universiteit van Pretoria, Pretoria